

NIEZDROWIE (14) *sb n*

W pisowni łącznej (11), w rozłącznej (3).

Pierwsze e oraz o jasne; końcowe e z tekstu oznaczającego é niekonsekwentnie.

sg N niezdrowi(e) (1). ◇ G niezdrowiã (5); -ã (2), -(a) (3). ◇ D niezdrowiu (1). ◇ A niezdrowi(e) (6). ◇ L niezdrowiu (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI w. s.v. zdrowie.

Stan, w którym organizm nie wykonuje niektórych funkcji życiowych lub wykonuje je źle; aegra valetudo, aegritudo, aegror, aegrotatio, gravitas, infirmitas, insania, insanitas, morbus, languor, valetudinis vitium Cn (14) : zafię znamię niezdrowia komu ręce goreią, wyiawfzy robotą wielgą. GlabGad K5, 13, L2v; á thák pilnuy czymbyś mu [koniowi] ón guz álbo bolączką otworzyć mógl [...] á gdy mu otworzyłz z wiela go chorob wypráwifz: ábowiém thám tędy šíłá mu niezdrowia wynidzie. SienLek 184v, 13Gv.

niezdrowie kogo, czego (3): KWietnia miefiacza krew pufzczay, dla niezdrowia wątroby FalZioł V 46v; Prot B2v; RybGęśli C4v.

W połączeniu szeregowym (1): Aliści takie krotofile ktore fie nam roskoźne zdádzą pátrż co przynofzã/ y niezdrowie/ y lekkość/ y ofławę/ y prętkie vbořtwo/ y gniew Boży. RejZwierc 114.

[Zwrot: »niezdrowie uleczyć«: iáko wierny á vczony lekarz/ nie przypufzcza rzázania albo palenia/ iefli plałtrámi albo tránki niezdrowie vleczyć może LorichKosz 84b (Linde s.v. zdrowie).]

Szeregi: »flegma i niezdrowie« (1): Bo wiem ony rořřołowie Flegmę mnożą y niezdrowie RejKup R.

»niezdrowie ani niemoc« (1): Kto ije czofnek rano przed wřzem iedłem á piciem, Then fie nie bogi niezdrowia/ ani niemoczy z wody czudzoziemřkiej/ ani z powietrza przemiennego. FalZioł V 59v.

»niezdrowie a skażenie krwi« (1): Ale iefthli będzie ręka blada ku zielonořci albo żołtořci řciągájąca, nie zdrowie á řkażenie krwi vkazuje GlabGad P2v.

[»śmierć ani niezdrowie«: Tác mowi Iehowá zleczyłem te wody/ nie będzie řtąd ná potym řmierci/ áni nie zdrowia. BudBib 4.Reg 2/21 (Linde s.v. zdrowie).]

Wyrażenie przyimkowe: »w niezdrowiu« (1): mowił Papieřz/ iřz řamym w niezdrowiu przykładem pożytecznieyřzy był kořřiołowi/ niřzli drudzy zdrowi á młodřzy. SkarŻyw 292.

Personifikacja (1): Tedyř też przijdzie Przygoda z řweé vlíce/ a s nim řáfiadow niemało/ Nieřzczęfcie Załofć/ řřkoda/ Niezdrowie/ Boleć a Starofćz ForCnR C4v.

W przen (1) :

Wyrażenie: »niezdrowie duszne« (1): Y mowią ták niektorzy (acz ich nie miánuię/ Abowiem ich niezdrowiu duřznemu folguię. Prot B2v.

Synonimy: bol, bolączka, bolenie, boleć, choroba, cierpienie, ciężkość, dolegliwoć, mdłoć, niedołęžnoć, niemoc, osłabienie, řłaboć, ułomnoć, zarażenie.

Cf NIEZDROWOŚĆ, 1. ZDROWIE